

VÄSTERGARN

Socken i Stenkumla [ting](#) i Hejde [setting](#), [Medeltredingen](#). Skrivs tidigast ca 1235, i den äldsta [taxuslistan](#), som "Garna" och i den från 1200-talets senare del som "Garne". Sockennamnet av ordet "garn", vars betydelse är omtvistad, men som hör ihop med kusten. Det har föreslagits att namnet utvisar ett långsträckt vattendrag, och sekundärt en klippholme. Väster är tillagt för att skilja det från garnnamnen på östkusten. Enligt Saxo Grammaticus var det i Garnhamn som den gutniska (ledungs)flottan samlades omkring 700 för att bistå Sigurd Hring i slaget vid Bråvalla.

Hamnen i Västergarn har länge varit en gåta inom Gotlandsforskningen, särskilt som dateringen av den omgärdande jordvallen är omtvistad. Samma jordavall har också tagits som intäkt för någon form av urban skapelse, och vissa forskare har här velat se böndernas anläggning som svar på Visbys dominans. Antingen före eller efter inbördeskriget 1288. Andra har, p g a vallens likhet med de vikingatida försvarsvallarna i Birka och Hedeby, velat se anläggningen som en vikingatida skapelse, trots att de enda säkra tecknen på någon mer omfattande verksamhet – de bägge kyrkorna – ligger i medeltid. Det har också föreslagits, att platsen skulle ha grundats av sveakonungen. Av den relativa fyndfattigheten i området måste man ändå sluta sig till, att det knappast har varit någon riktig stadsbildning på platsen. Men vad kan det då ha bedrivits för verksamhet där?

Den äldsta kyrkan – den romanska – företer en sockel som bl a anknyter till den äldsta [S:t Clemenskyrkan](#) i Visby. Det innebär, att den kan ligga någonstans i tiden kring 1100-talets mitt, el-

ler t o m lite tidigare (och bestod ända till 1500-talet), och vittnar då indirekt om en aktivitet som kan ha vidtagit omkring år 1100. Vid denna tidpunkt bör Visby redan kraftigt ha dominerat fjärrhandeln, och böndernas egna handelsaktiviteter huvudsakligen ha varit inriktade på handeln med Visby. Det är därför sannolikt att Västergarn – som ju som uppland hade många socknar på det centrala av Gotland och 1492 även framhävs som en av två hamnar som bönderna i Visbys uppland inte fick föra varor till – bör ha blivit en gotländsk internhamn för böndernas vidare handel med Visby. D v s en omlastningsplats för varor från det inre av ön till skepp söderifrån mot Visby, som då också bör ha dragit till sig en viss handel av "marknadsplatskaraktär". Platsen har väl då fungerat såväl som omlastningsplats för bönders egen vidare frakt till Visby som mötesplats för Visbybor och bönder. Under 1200-talet har dess mest betydande period infallit, varvid man byggde koret till en planerad yt-

Foto Waldemar Falck.

De bägge kyrkorna i Västergarn.

Människornas Visby, den överlägset bästa guiden till Visbys medeltidshistoria.

HAIMDAGAR
Söktidningsblad för alla tidars Ha
1998-2019 ISBN 978-91-984422-2-9

En jämförelse med Covid-19
Asiaten 1957
Över 5000 sjuka
Svårskilt utslags i skolerna
Anders R Johansson, sid 11-23

Ytterligare anteckningar av en nazistisk antisemit i Ekeby 1932-36
Undertryckt och sammanställt i ett tredelt häfte
sid 6-13

RÅDET I VISBY
Fram till ca 1585
Dick Wase sid 25-41

När- och varför- byggdes Vårfru-kyrkan i Visby?
Dick Wase, sid 47-60

Industrihamnen på Ahr 1932-1947
Dittida intervju, unika fotos
sid 23-36

- Markdelning på Torsburg 1638-39 sid 27
- Brandskotsvärderingar i Gammelgarn 1872 sid 29
- Biskop Karls martyrdöd 1220 och Gutalagens tillkomst sid 30
- Summa Fiskefångst 1949 sid 31
- + Follnären med tank sid 32

Sjöman från Hällvik Torpederad och sänkt fyra gånger 1939-41 sid 33

Vräkning på Hallfreda 1937 sid 37

Fotboll Segrare och förlorare målsvep-polingott sid 37

Flyttningar och Jordbruk Mangsarve vintersom-maren 1921 sid 34-60

Halmdagars HNS 1483-1611 www.halmdagars.se

Prenummerera på den i särklass bästa och mest vetenskapliga gotländska historiska tidskriften. *HAIMDAGAR*.
info@haimdagars.se

DE MEDELTIDA VISBYKYRKORNA

En vägledning till kyrkoruinerna och domkyrkan

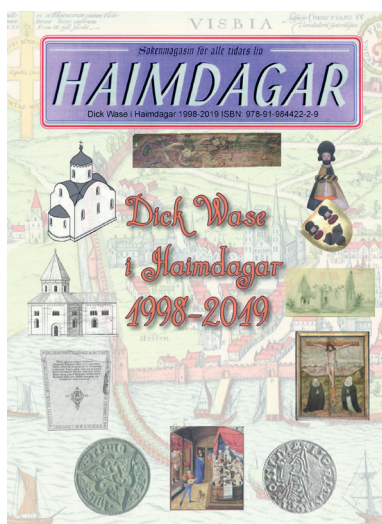
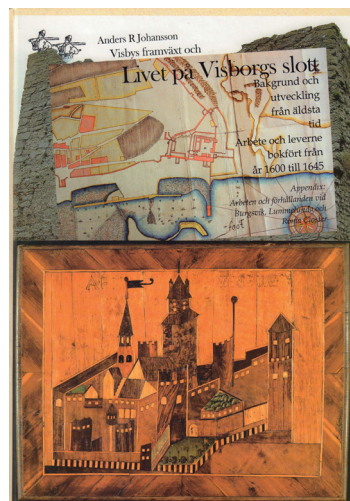

Dick Wase

De medeltida Visbykyrkorna. Den bästa ciceronen till Visbys medeltida kyrkor.

Livet på Visborg slott, av Anders R Johansson. Den ultimata boken om den en gång stora och mäktiga borgen i Visbys sydöstra hörn.

Dick Wase i Haimdagars 1998-2019. Viktig forskning kring medeltidens Gotland.

Människornas Visby, den överlägset bästa guiden till Visbys medeltidshistoria.

terligare kyrka. Invigningsår enligt den äldre taxuslistan 1289. Denna kyrka kan då ha uppförts på samma grunder som de dubbla församlingarna i Visby. D v s att den var avsedd för tyskar eller Visbybor. Men i och med inbördeskriget 1288 har platsens betydelse som omlastningshamn fått ett abrupt slut, då inkomstbortfallet, i och med "told oc ny paalegde" som staden lade på bönderna, gjorde det ointressant för dessa att frakta varorna själva. Istället blev det nu [salumän](#) ute på ön som köpte varorna till lägre pris och förde till Visby, och Västergarn förlorade sin roll som större mötesplats. Som en följd av detta abrupta slut så avbröts också det vidare bygget på den nya kyrkan, och triumfbågeöppningen murades igen.

Om Västergarn haft den uppgift som här skisserats skulle flera pusselbitar kunna falla på plats. För det första stämmer det med den arkeologiskt något sänär styrkta aktivitetsperioden, för det andra så kan det förklara skyddsvallens tillkomst på en plats som inte ägde stadskaraktär. Här har periodvis funnits så mycket gods att det var motiverat att uppföra någon form av skydd för platsen, men dess delvis periodiska karaktär och begränsade invånarantal motiverade inte en mur av det fasta slag som man börjat uppföra i Visby. Man valde därför en enklare form. Dessutom kan det också stämma väl med det förhållandevis låga antal hus som har kunnat förmodas inom samma område. På platsen fanns bostäder endast i begränsat antal. Däremot fanns behov av en del lagringsbyggnader, i väntan på omlastning om skepp inte fanns i hamnen. Dessutom av härbärgen. För det tredje slutligen, kan det också förklara varför två kyrkor byggts intill varandra på denna plats.

Möjligen hade Henrik Öninge, som 1341 var skyldig pengar, ursprung i Västergarn, liksom kanske Peter Öninge kallad Swart, visbyfranciskaner som avled 1443.

HAIMDAGAR
 En jämförelse med Covid-19
Asiaten 1957
 Över 5000 sjuka
 Särskilt många i skolorna
 Anders R. Johansson, sid 16-21

Ytterligare anteckningar av en nazistisk antisemit i Ekeby 1932-36
 Undertryckt och kommenterat i ett brevtidningsbrev. ••• Sid 4-13

RÅDET I VISBY
 Fram till ca 1385
 Dick Wase sid 25-41

Industrihamnen på Åhr 1932-1947
 Därför intressant, sällna fotos
 Sid 22-26

När- och varför - byggdes Vårfru-kyrkan i Visby?
 Dick Wase, sid 42-49

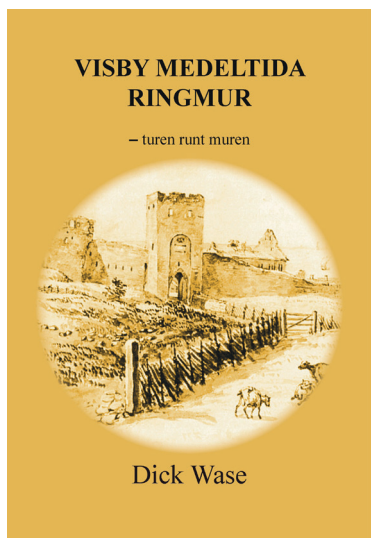
- Markdelning på Torsburg 1638-39 sid 27
- Brandstodsvärderingar i Gammelgarn 1872 sid 29
- Biskop Karls martyrdöd 1220 och Gutalagens tillkomst sid 49
- Summa Fiskefångst 1949 sid 47
- Folkminne med tonk sid 47

Flyttningar och Jordbruk Mangsarve
 vinterns-maren 1921 sid 34-36

Vräkning på Hallfreda 1937
 Sid 31

Fotboll Segrare och förlorare mell-sepp-podlingstid 1935-2011 sid 31

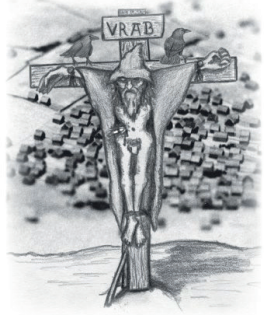
Prenumerera på den i särklass bästa och mest vetenskapliga gotländska historiska tidskriften. *HAIMDAGAR*.
info@haimdagar.se

Visby medeltida ringmur – turen runt muren. Den bästa och mest perfekta skriften för din tur runt Visby ringmur.

2

I SKUGGAN AV TRIUMFEN

En gotländsk medeltidsroman av: **DICK WASE**

I skuggan av Triumfen. Den i särklass bästa roman om gotländsk medeltid som har skrivits. Även den mest autentiska medeltidsromanen som skrivits i landet.

Texter kring Gotländsk medeltid. Viktig forskning kring medeltidens Gotland.

